

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПЗВО «ІВАНО-ФРАНКІВСЬКА АКАДЕМІЯ ІВАНА ЗОЛОТОУСТОГО»**

Факультет гуманітарних наук

Кафедра богослов'я

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Правотворення в Київській Церкві

Освітньо-професійна програма Богослов'я

Спеціальність 041 Богослов'я

Галузь знань 04 Богослов'я

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол №3 від -3 жовтня 2019 р.

м. Івано-Франківськ – 2019

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Результати навчання (компетентності)
5. Організація навчання курсу
6. Система оцінювання курсу
7. Політика курсу
8. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Правотворення в Київській Церкві
Викладач (-і)	митр. прот. д-р Олег Каськів
Контактний телефон Викладача	+ 380673423661
Е-mail викладача	kaskiv@ukr.net
Формат дисципліни	1. Цикл загальної підготовки 1.2 Вибіркові дисципліни
Обсяг дисципліни	90 год. 3 кредити ECTS 20 лекцій, 10 практичних, 2 індивідуальна робота з студентами, 58 самостійна робота студентів
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://ifaiz.edu.ua/novyny/690-sylabusy-kb-mag.html
Консультації	
2. Анотація до курсу	
<p>Правотворення в Київській Церкві – це курс лекцій який включає в себе розгляд правотворення починаючи від Хрещення Київської Русі та розглядає різні етапи правотворення, беручи під увагу джерела права, які вже були сформовані у Візантії та згодом звичаєве право в Київській Русі та розвиток правотворення.</p>	
3. Мета та цілі курсу	
<p><i>Метою</i> викладання навчальної дисципліни «Правотворення в Київській Церкві» є на основі дослідження і вивчення джерел правотворення, таких як грецькі Номоканони, звичаєвого права Київської Русі, церковних уставів Володимира Великого і Ярослава Мудрого, рішень синодів та соборів, фундаментальних праць по даній тематиці представити процес правотворення.</p> <p>Основними <i>завданнями</i> курсу є висвітлити, ознайомити та продемонструвати правотворення в Київській Церкві для глибшого вивчення та практичного застосування.</p> <p>Вивчення дисципліни «Правотворення в Київській Церкві» є творче самостійне засвоєння студентами прикладних питань з навчального курсу. Під час виконання семінарських завдань студенти повинні продемонструвати знання найважливіших засад процесу правотворення, показати вміння виявляти аналітичний підхід і причинно-наслідкові зв'язки між джерелами права Київської Церкви та сучасним станом.</p>	
4. Компетентності (результати навчання)	
<p>У результаті вивчення дисципліни студент повинен отримати:</p> <p>інтегральні компетентності:</p> <p>ІК-1 Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у певній галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення дослідження та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог</p> <p>загальні компетентності:</p> <p>ЗК-1 Знання та розуміння предметної області й професійної діяльності ЗК-2 Здатність до проведення досліджень на відповідному рівні ЗК-3 Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел ЗК-7 Здатність спілкуватися з фахівцями та експертами різного рівня інших галузей знань ЗК-8 Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт ЗК-15 Здатність до прийняття рішень у складних і непередбачуваних умовах, що потребує застосування нових підходів та прогнозування</p> <p>фахові компетентності:</p> <p>ФК-2 Знання історії богословської традиції та здатність застосовувати його в процесі досліджень і у пошуках способів вирішення богословських питань в сучасному контексті ФК-6 Вміння розрізняти першорядні й другорядні богословські питання у контексті міжконфесійного та міжпредметного діалогу</p>	

ФК-7 Здатність усвідомлювати та критично оцінювати свою національно-культурну спадщину, її цінності та контекст з точки зору богословської традиції та церковного права

ФК-14 Здатність застосовувати богословські знання в професійному та суспільному житті, відповідно до прав людини, загальнолюдських та європейських цінностей

ФК-15 Усвідомлення ролі богослова в різних контекстах і суспільствах

ФК-17 Уміння точно і критично читати тексти, враховуючи їх первісний зміст, історичний контекст і сучасне трактування та застосування

ФК-21 Уміння розпізнавати особливості і форми суспільноправової діяльності Церкви, орієнтуватися в канонічноправовій доктрині Католицької та інших християнських Церков, застосовувати знання у практичній пастирській, освітньо-виховній, науковій та культурній діяльності, у контексті міжконфесійного екуменічного діалогу

Очікувані **програмні результати навчання**:

ПРН-1 Мати критичне розуміння сучасної богословської проблематики та методів її осмислення у навчанні та/або професійній діяльності та на межі предметних галузей

ПРН-2 Застосовувати широке знання і глибоке розуміння богословських питань у міждисциплінарних дослідженнях

ПРН-7 Установлювати зв'язок і порівнювати результати досліджень різних богословських традицій

ПРН-8 Володіти і застосовувати різні загальні та спеціальні методи богословського дослідження

ПРН-9 Мати здатність до зрозумілого і недвозначного донесення власних обґрунтованих висновків, а також знань та пояснень, до фахівців і нефаківців, зокрема до осіб, які навчаються

ПРН-11 Приймати рішення у складних і непередбачуваних умовах, що потребує застосування нових підходів та прогнозування

ПРН-16 Проваджувати дослідницьку та/або інноваційну діяльність

ПРН-18 Критично та системно аргументувати богословську позицію на підставі відповідного аналізу, оцінки і синтезу богословських знань і навичок

ПРН-19 Мати навички мотивованого пошуку і аналізу інформації та автономного дослідження у сфері богослов'я

ПРН-28 Розуміти роль Святих Таїнств в екуменічній теорії та практиці

ПРН-35 Знати про загальний поділ, історичний розвиток, становлення та віровчення західного християнства та його місце по відношенні до східного християнства, головні проблеми екуменічного діалогу

ПРН-36 Знати історію розвитку й особливості Церков, що не приєдналися до рішень Халкедонського собору, розуміти політичні та культурні обставини, розвиток їх богословських ідей та шляхи пошуку єдності між Церквами.

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні *знати*:

- описувати основні ранні джерела правотворення в Київській Церкві;
- вплив звичаю на розвиток правотворення;
- суттєві законодавчі відмінності, які протягом століть зазнали змін, особливо до 1596 року та після даної дати;
- собори і синоди як один із важливих чинників правотворення;
- вплив на право творення в Київській Церкві від різних світських чинників, королі, царі, князі, тощо.

вміти:

- на основі теоретичних, історичних, канонічних, знань аналізувати правотворення у Київській Церкві;
- аналізувати джерела права Київської Церкви (Номоканон, Руська правда, вплив звичаю на право творення, рішення соборів Київської Церкви, документи світських володарів щодо церковного життя);
- володіти словником дисципліни «Правотворення в Київській Церкві» її категоріально-понятійним апаратом, уміючи екстраполювати набуті знання на

роботу в закладах освіти; - здатність до самостійного оцінювання процесу правотворення в Київській Церкві; - розрізняти та пояснювати процесу право творення у різних періодах його встановлення.	
5. Організація навчання курсу	
<i>Обсяг курсу</i>	
Вид заняття	Загальна кількість годин
Лекції	20
семінарські заняття / практичні / лабораторні	10
індивідуальна робота	2
самостійна робота	58

Змістовий модуль 1. Вплив звичаю на право творення в Київській Церкві.

Тема 1. Звичай, як фундамент канонічного права ранньої Церкви.

Чинне право Церкви не лише охоплюється писаними законами, але ще є такий вид церковного права, як звичай, що діє і поза церковною сферою. Правники визначають звичай як регламентований спосіб дій, якого обов'язковість заснована не на прямому розпорядженні закону, а на загальному переконанні спільноти у тому, що він правочинний, традиційний, необхідний. На звичаї стверджується право додержавної епохи. Звичаєве право зберігається і там, де вже діє писане державне законодавство, хоча сфера його застосування звужується. В області церковного права значення звичаю зменшилося у міру розвитку позитивного права, причому відбувалося не тільки звуження сфери його застосування, а й зниження його авторитетності в ієрархії правових норм

Література:

1. Бедрій М. Поняття та властивості історичного типу українського звичаєвого права // Держава, право і Юридична думка у Балточорноморському регіоні: історія , сучасність: матеріали XXVI Міжнародної історико-правової конференції 27-29 квітня 2012 р., м. Одеса. Одеса, 2012. С. 521-525.
2. Білецький Л. Руська Правда та історія її тексту / За ред. Ю. Книш. Вінніпег: Українська вільна академія наук в Канаді, 1993. 372 с.
3. Бойко І. Джерела та характерні риси права в Галичині у складі Польського Королівства (1387-1569). Львів: Вид-во ЛНУ ім. І. Франка, 2010. 341 с.
4. Гетьманчук М. Сергій Шелухін: суспільно-політичні погляди та державотворчі ідеали. Львів: Дослідно-видавничий центр Наукового Товариства ім. Шевченка, 2006. 214 с.
5. Гошко Ю. Звичаєве право населення Українських Карпат та Прикарпаття XIV – XIX ст. / НАН України. Ін-т народознавства. Львів, 1999. 390 с.

6. Гримич М. Інститут власності у звичаєво-правовій культурі українців ХІХ – початку ХХ ст. Київ, 2004. 245 с.
7. Грозовський І. Звичаєве право запорізьких козаків: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01 / НЮОАУ ім. Я. Мудрого. Харків, 1998. 142 с.
8. Грушевський М. Історія України-Руси: в 11 т., 12 кн. Київ: Наукова думка, 1991. Т. 1: До року 1340. 1991. 736 с.
9. Загальна теорія держави і права [Підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів] / М. Цвік та ін. / За ред. М. Цвік, О. Петришин. Харків: Право, 2009. 584 с.
10. Іванов В. Укладення шлюбу за українським звичаєвим правом. Персонал, 2007. 137 с.
11. Івановська О. Звичаєве право в Україні. Етнотворчий аспект. Київ: ЕксОб, 2002. 542 с.
12. Історія українського права / та ред. І. Безклубого. Київ: Грамота, 2010. 336 с.
13. Капраль М. Економічні привілеї міста Львова ХV-ХVІІІ ст.: привілеї та статuti ремісничих чехів і купецьких корпорацій. Львів: Документальна скарбниця Львова. 2007. 876 с.
14. Ківалов С., Музиченко П., Паньков А. Статuti Великого князівства Литовського у 3-х томах. Том 2: Статут Великого князівства Литовського 1566 року. Одеса: Юридична література, 2003. 560 с.
15. Кодекс Канонів Східних Церков / Пер. з лат. Йосиф Кобів. Львів: Видавництво оо. Василян, 1995. 472 с.
16. Лашенко Р. Руська Правда (з «Лекції по історії українського права) // Антологія Української юридичної думки. Т. 2: Історія держави і права України: Руська Правда / редкол. Ю. Шемшученко (голова) та ін. Київ: Юрид. кн., 2002. 571 с.
17. Луць Л. Загальна теорія держави та права. Київ: Атіка, 2008. 643 с.
18. Міма І. Характеристика релігійних норм як різновиду соціальних норм // Держава і право. Вип. 43. Київ, 2009.
19. Місевич С. Матеріальні джерела канонічного права. URL: http://www.theorlaw.chnu.edu.ua/component/content/article/25.html#_ftnref25 (дата звернення: 12.03.2020).
20. Мудрий С. Короткий коментар ККСЦ. Івано-Франківськ, 2002. 582 с.
21. Мудрий С. Короткий коментар ККСЦ. Івано-Франківська Теологічна Академія, 1995. 208 с.

Тема 2. Еволюція звичаєвого права ХІІ-ХІІІ століттях.

Становлення звичаєвого права на Русі здійснювалося через судову функцію київського князя, який судив на основі звичаїв київської землі. Це призвело до пристосування місцевих звичаїв «княжих» територій до нових, запроваджених, а іноді – встановлених князем.

Література:

1. Мудрий С. Нарис історії Церкви в Україні / 4-те вид. Жовква: Місіонер, 2010. 543 с.
2. Полонська-Василенко Н. Історія України. Київ: Либідь, 1993. Т. 1. 954 с.
3. Путівник по Східному Кодексу: Коментар до Кодексу Канонів Східних Церков / За ред. Джордж Недунгатта / Пер. з англ. Остап Гладкий. Львів: Свічадо, 2008. 792 с.
4. Ріпецький М. Святий Володимир Великий: володар, хреститель і просвітитель України. Мондер; Алберта: Видавництво оо. Василян, 1953. 95 с.
5. Ромовська З. Сімейний кодекс України: Погляд у майбутнє // Право України. 2001. № 2. 136 с.
6. Статути Великого Князівства Литовського: у 3-х томах / За ред. С. Ківалова, П. Музиченка, А. Панькова. Т. 2. Статут Великого Князівства Литовського 1566 року. Одеса: Юридична література, 2003. 745 с.
7. Статути Великого Князівства Литовського: у 3-х томах / За ред. С. Ківалова, П. Музиченка, А. Панькова. Т. 2. Статут Великого Князівства Литовського 1588 року. Кн. 2. Одеса: Юридична література, 2004.
8. Субтельний О. Україна. Історія. Київ: Либідь, 1994. 846 с.
9. Терлюк І. Історія держави і права України (Доновітній час). Київ: Атіка, 2006. 400 с.
10. Тиводар М. Етнічні традиції у скотарстві // Етногенез та етнічна історія населення Українських Карпат: в 4-х т. Том 2: Етнологія та мистецтвознавство. Львів: Афіша, 2006. С. 52-62.
11. Тищик Б. Історія держави і права країн Стародавнього світу. Львів: Світ, 2001. 384
12. Толочко О., Толочко П. Київська Русь. Київ: Альтернативи, 1998. 295 с.
13. Трофанчук Г. Історія держави і права зарубіжних країн. Київ: Юрінком Інтер, 2006. 215 с.
14. Туркало Я. Нарис історії вселенських соборів (325-787). Брюссель, 1974. 320 с.
15. Усенко І. Правовий звичай як джерело українського права IX-XIX ст. Київ: Наукова думка. 2006. 280 с.
16. Хрестоматія з історії держави і права України / Упоряд: А. Чайковський, О. Копиленко та ін. Київ: Юрінком Інтер, 2003. 656 с.
17. Цивільне право України: Підруч.: У 2-х кн. Бобров Д. та ін. / За ред. О. Дзери, Н. Кузнецової. Київ: Юрінком Інтер, 2000. 474 с.
18. Ципін В. Курс церковного права: Навчальний посібник. Клин, 2007. 160 с.
19. Черкаський І. Громадський (копний) суд на Україні-Русі XVI – XVIII вв. // Праці комісії для виучування історії західноруського та українського права. Київ, 1928. Випуск 4, 5. 384 с.
20. Яворницький Д. Історія запорізьких козаків: у 3-х т. Львів, 1990. Т. 1. 583 с.
21. Яковлів А. Українське право. Українська культура. Лекції // За ред. Д. Антоновича. Київ: Либідь, 1993. 426 с.

Тема 3. Звичай у Кодексі Канонів Східних Церков.

Під звичаєм як правило розуміють загальну і постійну поведінку спільноти осіб, що розглядається як нормативна. Без цього останнього елемента загальна і постійна поведінка буде тільки побутуванням (usus), виключно соціологічним фактом. Як норма поведінки, звичай є також юридичним і конститутивним джерелом права (ius). У юридичному досвіді людства звичай передував закону (lex), який часто тільки визнавав існуючий звичай і унормовував його. Нікейський Собор (325) визнавав і регулював інститут патріархату, затверджуючи «давній звичай» (канон 6). Поступово звичай дедалі більше поступався законам, і тому між законами і звичаєм існує обернено пропорційна залежність. У сучасних державах статутні закони залишають дедалі менше місця для звичаїв. Ані СІС, ані ССЕО не дає визначення звичаю, але ССЕО говорить про звичай.

Література:

1. Катехизм Католицької Церкви. Синод Української Греко-Католицької Церкви. Жовква: Місіонер, 2002, 772 с.
2. Катехизм Української Греко-Католицької Церкви «Христос – наша пасха». Львів: Свічадо, 2012, 344 с.
3. Кодекс канонів східних Церков, Львів: Місіонер, 1995, 470 с.
4. Бердников И. Краткий курс церковного права. Казань, 1888. 309 с.
5. Благоразумов Н. О Постановлениях Апостольских. Москва, 1962. №4. 549 с.
6. Глубоковский Н. Дидаскалия и Апостольские Постановления по их происхождению, взаимоотношению и значению. София, 1985. 264 с.
7. Греков Б. Киевская Русь. Москва; Ленинград: АН СССР, 1983. 608 с.
8. Греков Б. Крестьяне на Руси с древнейших времен до XVII века. Москва; Ленинград: АН СССР, 1986. 414 с.
9. Давид Р., Жоффре-Спинози К. Основные правовые системы современности: Пер. с франц. Москва, 1996. 400 с.
10. Еклога, Византийский законодательный свод VIII века / Вступление, статья, перевод, комментарий Е. Липшиц. Москва: Наука, 1965. 226 с.
11. Лешков В. Русский народ и русское государство. История русского общественного права до XVIII в. // Антологія української юридичної думки. Т. 2 : Історія держави і права України: Руська Правда / редкол.: Ю. С. Шемшучеико (голова) та ін. Київ: Юрид. кн., 2002. 592 с.
12. Марченко Н. Источники права: Учеб. пособие. Москва, 2005. 336 с.

13. Муромцев Г. О некоторых особенностях традиционного права в развивающихся странах Азии и Африки. Сов. государство и право. 1989. 345 с.
14. Пономарёв В. Апостольское предание том III // православная энциклопедия. Москва: Церковно-научный центр «Православная энциклопедия», 2001. 308 с.
15. Розанов В. Сборники церковных законов в первые три века христианства. Киев, 1871. 274 с.
16. Рубаник В. Собственность в истории российской и украинской систем права: общее и особенное (отношения собственности в восточнославянской традиции правового регулирования: историко-правовое исследование). Харьков: Консум, 2004. 572 с.
17. Рыбаков Б. Рождение Руси. Москва: АиФ Принт, 2003. 478 с.
18. Скальковский А. История Новой Сечи, или последнего коша Запорожского. Одесса, 1846. Ч. 1. 443 с.
19. Устав князя Ярослава Владимировича о церковных судах, Российское законодательство X-XX веков. Т. 1. Москва, 1984. 486 с.
20. Чубинский П. Краткий очерк народных юридических обычаев, составленный на основании прилагаемых гражданских решений // Труды этнографическо-статистической экспедиции в Западно-Русский край, снаряженной Императорским Русским географическим обществом. Юго-Западный отдел. Том VI. Санкт-Петербург, 1872. С. 29-80.

Змістовий модуль 2. Правотворення в Київській Церкві на основі рішень соборів та синодів.

Тема 4. Соборна діяльність Київської Церкви.

Собор у Київській Церкві є найвищим законодавчим, колегіальним органом, який встановляє закони і проголошує їх, збирається є такокож найвищим судовим безапеляційним органом в Київській Церкві.

Література:

1. Бенешевич В. Канонический сборник XIV титулов со второй четверти VII в. до 883 г. // К древнейшей истории источников права греко-восточной церкви [Электронный рекурс]. – Режим доступа: // http://www.krotov.info/lib_sec/02_b/en/eshevich.htm [12.02.2012].
2. Булгаков Г. Западно-Русские Православные Церковные Соборы как органы церковного управления. – Курскъ, 1917. – 319 с.
3. Булгаков С.В., Настольная книга для священно-церковно-служителей. Издание второе, исправленное и дополненное, Харьков. Типографія Губернскаго Правленія, 1900. – 256 с.
4. Василів Р. концепція Церкви у Київського митрополита Петра Могили. – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2004. – 348 с.

5. Димид М. Єпископ Київської Церкви (1589-1891). – Львів: Інститут Канонічного Права Львівської Богословської Академії, 2000. – 243 с.
6. Евхологійон або Требник Митрополита Петра Могили, Київ 1646, [фото передрук Олекси Горбача], - Рим 1988. – 1673 с.
7. Каськів О. Перший помісний синод з'єдиненої Церкви //Alma Mater, журнал студентів Української Папської Колегії Св.Йосафата в Римі 1995-1997, ч. 64, С. 67-74.
8. Каськів О. Соборна діяльність Київської Церкви – Тернопіль: Терно-граф, 2018 – 108 с.
9. Каськів О. Партикулярне право УГКЦ: джерела, історія, кодифікація. Навчальний посібник. – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2018 – 372 с.
10. Kaskiv O.V. Liturgical books of the Kyivan Church – source of particular law, Scientific Journal «Virtus», Issue # 36, September, 2019, P. 15-18.
11. Kaskiv O.V. Church of Kyiv sobors – the source of the particular law of the UGCC, Scientific Journal «Virtus», Issue # 37, October, 2019, p. 25-28.
12. Kaskiv O.V. Councils of the Kiev Church (1051–1274) – A source of particular law of the UGCC, Scientific Journal «Virtus», Issue # 41, February , 2020, p. 21-23.
13. Лотоцький О. Українські джерела церковного права. Т. 5. – Варшава, 1931. – 320 с.
14. Лотоцький О. Автокефалія: Праці Українського наукового інституту. т.ІІ, – Варшава, 1938. – 550 с.
15. Макарий. История западно-русской или литовской митрополии, 1458-1596. том ІХ. – Москва 1879. – 690 с.
16. Мончак Ю. Самоуправна Київська Церква. – Рим: “Богословія”, 1991. – 251 с.
17. Мудрий С. Нарис Історії Церкви в Україні. – Івано-Франківськ: Івано-Франківський Теологічний-Катихитичний Інститут, 1999. – 527 с.

Тема 5. Соборна діяльність Київської Церкви 1051-1596 рр.

Соборні рішення, які почали творити право в Київській Церкві, особливо питання свят, симонії, суддів.

Література:

1. Бенешевич В. Канонический сборник XIV титулов со второй четверти VII в. до 883 г. // К древнейшей истории источников права греко-восточной церкви [Електронний рекурс]. – Режим доступу: // http://www.krotov.info/lib_sec/02_b/en/eshevich.htm [12.02.2012].
2. Булгаков Г. Западно-Русские Православные Церковные Соборы как органы церковного управления. – Курськ, 1917. – 319 с.
3. Булгаков С.В., Настольная книга для священно-церковно-служителей. Издание второе, исправленное и дополненное, Харьков. Типографія Губернскаго Правленія, 1900. – 256 с.

4. Василів Р. концепція Церкви у Київського митрополита Петра Могили. – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2004. – 348 с.
5. Димид М. Єпископ Київської Церкви (1589-1891). – Львів: Інститут Канонічного Права Львівської Богословської Академії, 2000. – 243 с.
6. Евхологійон або Требник Митрополита Петра Могили, Київ 1646, [фото передрук Олекси Горбача], - Рим 1988. – 1673 с.
7. Каськів О. Перший помісний синод з'єдиненої Церкви //Alma Mater, журнал студентів Української Папської Колегії Св.Йосафата в Римі 1995-1997, ч. 64, С. 67-74.
8. Каськів О. Соборна діяльність Київської Церкви – Тернопіль: Терно-граф, 2018 – 108 с.
9. Каськів О. Партикулярне право УГКЦ: джерела, історія, кодифікація. Навчальний посібник. – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2018 – 372 с.
10. Kaskiv O.V. Liturgical books of the Kyivan Church – source of particular law, Scientific Journal «Virtus», Issue # 36, September, 2019, P. 15-18.
11. Kaskiv O.V. Church of Kyiv sobors – the source of the particular law of the UGCC, Scientific Journal «Virtus», Issue # 37, October, 2019, p. 25-28.
12. Kaskiv O.V. Councils of the Kiev Church (1051–1274) – A source of particular law of the UGCC, Scientific Journal «Virtus», Issue # 41, February , 2020, p. 21-23.
13. Лотоцький О. Українські джерела церковного права. Т. 5. – Варшава, 1931. – 320 с.
14. Лотоцький О. Автокефалія: Праці Українського наукового інституту. т. II, – Варшава, 1938. – 550 с.
15. Макарий. История западно-русской или литовской митрополии, 1458-1596. том IX. – Москва 1879. – 690 с.
16. Мончак Ю. Самоуправна Київська Церква. – Рим: “Богословія”, 1991. – 251 с.
17. Мудрий С. Нарис Історії Церкви в Україні. – Івано-Франківськ: Івано-Франківський Теологічний-Катихитичний Інститут, 1999. – 527 с.
18. Шафран Р. Синоди Києво-Галицької митрополії (1596-1991): Організаційно-душпастирський аспект. – Львів: Свічадо, 2008. – 296 с.

Тема 6. Соборна діяльність Київської Церкви 1596 -1990 рр.

Рішення соборів та синодів, які вплинули на право творення в Київській Церкві. Рішення Соборів та Синодів, які вплинули законодавство Кодексу Канонів Східних Церков.

Література:

1. Великий А.Г. З літопису християнської України. — Т. I. — Рим, 1968. – 277 с.
2. Василів Р. концепція Церкви у Київського митрополита Петра Могили. – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2004. – 348 с.

3. Димид М. Єпископ Київської Церкви (1589-1891). – Львів: Інститут Канонічного Права Львівської Богословської Академії, 2000. – 243 с.
4. Евхологійон або Требник Митрополита Петра Могили, Київ 1646, [фото передрук Олекси Горбача], - Рим 1988. – 1673 с.
5. Канони партикулярного права УГКЦ, Благовісник, Київ, 2015, 50 с.
6. Каськів О. Перший помісний синод з'єдиненої Церкви //Alma Mater, журнал студентів Української Папської Колегії Св.Йосафата в Римі 1995-1997, ч. 64, С. 67-74.
7. Каськів О. Соборна діяльність Київської Церкви – Тернопіль: Терно-граф, 2018 – 108 с.
8. Каськів О. Партикулярне право УГКЦ: джерела, історія, кодифікація. Навчальний посібник. – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2018 – 372 с.
9. Kaskiv O.V. Liturgical books of the Kyivan Church – source of particular law, Scientific Journal «Virtus», Issue # 36, September, 2019, P. 15-18.
- 10.Kaskiv O.V. Church of Kyiv sobors – the source of the particular law of the UGCC, Scientific Journal «Virtus», Issue # 37, October, 2019, p. 25-28.
- 11.Kaskiv O.V. Councils of the Kiev Church (1051–1274) – A source of particular law of the UGCC, Scientific Journal «Virtus», Issue # 41, February , 2020, p. 21-23.
- 12.Kaskiv O.V. The Kobryn synod of 1626 – the source of the particular law of the UGCC, Scientific Journal «Virtus», Issue # 42, March, 2020, p. 17-19.
- 13.Кодекс Канонів Східних Церков. - Рим: Видавництво оо. Василіан, 1993. - 845 с.
- 14.Лотоцький О. Українські джерела церковного права. Т. 5. – Варшава, 1931. – 320 с.
- 15.Лотоцький О. Автокефалія: Праці Українського наукового інституту. т.ІІ, – Варшава, 1938. – 550 с.
- 16.Луб І. Значення Замойського Собору в історії унії // Добрий Пастир. – Станіславів-Перемишль, 1932. – Ч.2, – С.100-129.
- 17.Макарий. История западно-русской или литовской митрополии, 1458-1596. том ІХ. – Москва 1879. – 690 с.
- 18.Мончак Ю. Самоуправна Київська Церква. – Рим: “Богословія”, 1991. – 251 с.
- 19.Мудрий С. Нарис Історії Церкви в Україні. – Івано-Франківськ: Івано-Франківський Теологічний-Катихитичний Інститут, 1999. – 527 с.
- 20.Рішення і постанови Синодів Єпископів Української Греко-Католицької Церкви 1989-1997 років. - Львів 1998. – 78 с.
- 21.Synodus provincialis Ruthenorum, habita in civitate Zamosciae anno MDCCXX, Romae 1858 / переклад митр.прот. Івана Козовика. – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2006. – 304 с.
- 22.Химій Є. Проект пропозицій до Українського партикулярного права. Синодальна комісія права. – Рим, 1990. – 45 с.

23. Шафран Р. Синоди Києво-Галицької митрополії (1596-1991): Організаційно-душпастирський аспект. – Львів: Свічадо, 2008. – 296 с.

**Структура залікового кредиту
з дисципліни «Правотворення в Київській Церкві»
(денна форма навчання)**

	<i>Кількість годин</i>			
	Лекції	Прак-тичні заняття	Самостій-на робота	Індиві-дуальна робота
<i>Змістовий модуль 1. Вплив звичаю на право творення в Київській Церкві.</i>				
Тема 1. Звичай, як фундамент канонічного права ранньої Церкви.	2	2	0	10
Тема 2. Еволюція звичаєвого права XII-XIII століттях.	2	2	1	10
Тема 3. Звичай у Кодексі Канонів Східних Церков.	2	2	1	10
<i>Змістовий модуль 2. Правотворення в Київській Церкві на основі рішень соборів та синодів.</i>				
Тема 4. Соборна діяльність Київської Церкви.	3	3	1	10
Тема 5. Соборні рішення, які почали творити право в Київській Церкві, особливо питання свят, симонії, суддів.	3	3	1	10
Тема 6. Соборна діяльність Київської Церкви 1596 -1990 рр.	3	3	1	5
Разом по дисципліні	20	10	2	58

Тематика практичних завдань з дисципліни «Правотворення в Київській Церкві»

Змістовий модуль 1. Вплив звичаю на право творення в Київській Церкві.

Практичне заняття №1.

Тема: Звичай, як фундамент канонічного права ранньої Церкви.

Питання для обговорення:

1. Звичай у церковному законодавстві.
2. Правовий звичай Київської Русі.
3. Вплив звичаю на формування збірника законів «Руська правда».

Теми рефератів:

1. Звичай у рішеннях вселенських та помісних соборів.
2. Звичай у рішеннях Соборів Київської Церкви.

Література:

1. Бедрій М. Поняття та властивості історичного типу українського звичаєвого права // Держава, право і Юридична думка у Балточорноморському регіоні: історія, сучасність: матеріали XXVI Міжнародної історико-правової конференції 27-29 квітня 2012 р., м. Одеса. Одеса, 2012. С. 521-525.
2. Білецький Л. Руська Правда та історія її тексту / За ред. Ю. Книш. Вінніпег: Українська вільна академія наук в Канаді, 1993. 372 с.
3. Бойко І. Джерела та характерні риси права в Галичині у складі Польського Королівства (1387-1569). Львів: Вид-во ЛНУ ім. І. Франка, 2010. 341 с.
4. Гетьманчук М. Сергій Шелухін: суспільно-політичні погляди та державотворчі ідеали. Львів: Дослідно-видавничий центр Наукового Товариства ім. Шевченка, 2006. 214 с.
5. Гошко Ю. Звичаєве право населення Українських Карпат та Прикарпаття XIV – XIX ст. / НАН України. Ін-т народознавства. Львів, 1999. 390 с.
6. Гримич М. Інститут власності у звичаєво-правовій культурі українців XIX – початку XX ст. Київ, 2004. 245 с.
7. Грозовський І. Звичаєве право запорізьких козаків: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01 / НЮАУ ім. Я. Мудрого. Харків, 1998. 142 с.
8. Грушевський М. Історія України-Руси: в 11 т., 12 кн. Київ: Наукова думка, 1991. Т. 1: До року 1340. 1991. 736 с.
9. Загальна теорія держави і права [Підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів] / М. Цвік та ін. / За ред. М. Цвік, О. Петришин. Харків: Право, 2009. 584 с.
10. Іванов В. Укладення шлюбу за українським звичаєвим правом. Персонал, 2007. 137 с.
11. Івановська О. Звичаєве право в Україні. Етнотворчий аспект. Київ: ЕксОб, 2002. 542 с.
12. Історія українського права / та ред. І. Безклубого. Київ: Грамота, 2010. 336 с.
13. Капраль М. Економічні привілеї міста Львова XV-XVIII ст.: привілеї та статuti ремісничих чехів і купецьких корпорацій. Львів: Документальна скарбниця Львова. 2007. 876 с.
14. Ківалов С., Музиченко П., Паньков А. Статuti Великого князівства Литовського у 3-х томах. Том 2: Статут Великого князівства Литовського 1566 року. Одеса: Юридична література, 2003. 560 с.
15. Кодекс Канонів Східних Церков / Пер. з лат. Йосиф Кобів. Львів: Видавництво оо. Василіян, 1995. 472 с.
16. Лашенко Р. Руська Правда (з «Лекції по історії українського права») // Антологія Української юридичної думки. Т. 2: Історія держави і права України: Руська Правда / редкол. Ю. Шемшученко (голова) та ін. Київ: Юрид. кн., 2002. 571 с.
17. Луць Л. Загальна теорія держави та права. Київ: Атіка, 2008. 643 с.
18. Міма І. Характеристика релігійних норм як різновиду соціальних норм // Держава і право. Вип. 43. Київ, 2009.

19. Місевич С. Матеріальні джерела канонічного права. URL: http://www.theorlaw.chnu.edu.ua/component/content/article/25.html#_ftnref25 (дата звернення: 12.03.2020).
20. Мудрий С. Короткий коментар ККСЦ. Івано-Франківськ, 2002. 582 с.
21. Мудрий С. Короткий коментар ККСЦ. Івано-Франківська Теологічна Академія, 1995. 208 с.

Практичне заняття № 2.

Тема: Еволюція звичаєвого права XII-XIII століттях.

Питання для обговорення:

1. Реорганізація звичаю у правовий звичай.
2. Звичаєве право в період литовсько-польської держави на українських землях.
3. Вплив звичаю на козацьке право.
4. Вєрвне та копне право Київської Русі

Теми рефератів:

1. Звичай у Литовських статутах.
2. Звичай у Волинських статутах.
3. Правовий звичай на території України у часи Російської імперії

Література:

1. Мудрий С. Нарис історії Церкви в Україні / 4-те вид. Жовква: Місіонер, 2010. 543 с.
2. Полонська-Василенко Н. Історія України. Київ: Либідь, 1993. Т. 1. 954 с.
3. Путівник по Східному Кодексу: Коментар до Кодексу Канонів Східних Церков / За ред. Джордж Недунгатта / Пер. з англ. Остап Гладкий. Львів: Свічадо, 2008. 792 с.
4. Ріпецький М. Святий Володимир Великий: володар, хреститель і просвітител ь України. Мондер; Алберта: Видавництво оо. Василян, 1953. 95 с.
5. Ромовська З. Сімейний кодекс України: Погляд у майбутнє // Право України. 2001. № 2. 136 с.
6. Статути Великого Князівства Литовського: у 3-х томах / За ред. С. Ківалова, П. Музиченка, А. Панькова. Т. 2. Статут Великого Князівства Литовського 1566 року. Одеса: Юридична література, 2003. 745 с.
7. Статути Великого Князівства Литовського: у 3-х томах / За ред. С. Ківалова, П. Музиченка, А. Панькова. Т. 2. Статут Великого Князівства Литовського 1588 року. Кн. 2. Одеса: Юридична література, 2004.
8. Субтельний О. Україна. Історія. Київ: Либідь, 1994. 846 с.
9. Терлюк І. Історія держави і права України (Доновітній час). Київ: Атіка, 2006. 400 с.
10. Тиводар М. Етнічні традиції у скотарстві // Етногенез та етнічна історія населення Українських Карпат: в 4-х т. Том 2: Етнологія та мистецтвознавство. Львів: Афіша, 2006. С. 52-62.

11. Тищик Б. Історія держави і права країн Стародавнього світу. Львів: Світ, 2001. 384
12. Толочко О., Толочко П. Київська Русь. Київ: Альтернативи, 1998. 295 с.
13. Трофанчук Г. Історія держави і права зарубіжних країн. Київ: Юрінком Інтер, 2006. 215 с.
14. Туркало Я. Нарис історії вселенських соборів (325-787). Брюссель, 1974. 320 с.
15. Усенко І. Правовий звичай як джерело українського права IX-XIX ст. Київ: Наукова думка, 2006. 280 с.
16. Хрестоматія з історії держави і права України / Упоряд: А. Чайковський, О. Копиленко та ін. Київ: Юрінком Інтер, 2003. 656 с.
17. Цивільне право України: Підруч.: У 2-х кн. Бобров Д. та ін. / За ред. О. Дзери, Н. Кузнецової. Київ: Юрінком Інтер, 2000. 474 с.
18. Ципін В. Курс церковного права: Навчальний посібник. Клин, 2007. 160 с.
19. Черкаський І. Громадський (копний) суд на Україні-Русі XVI – XVIII вв. // Праці комісії для виучування історії західноруського та вкраїнського права. Київ, 1928. Випуск 4, 5. 384 с.
20. Яворницький Д. Історія запорізьких козаків: у 3-х т. Львів, 1990. Т. 1. 583 с.
21. Яковлів А. Українське право. Українська культура. Лекції // За ред. Д. Антоновича. Київ: Либідь, 1993. 426 с.

Практичне заняття № 3.

Тема: Звичай у Кодексі Канонів Східних Церков.

Питання для обговорення:

1. Звичай у церковному законодавстві.
2. Поділ звичаю згідно згідно часу та місця

Теми рефератів:

1. Правовий звичай як джерело права України
2. Поділ звичаю за обсягом його дії.

Література:

1. Катехизм Католицької Церкви. Синод Української Греко-Католицької Церкви. Жовква: Місіонер, 2002, 772 с.
2. Катехизм Української Греко-Католицької Церкви «Христос – наша пасха». Львів: Свічадо, 2012, 344 с.
3. Кодекс канонів східних Церков, Львів: Місіонер, 1995, 470 с.
4. Бердников И. Краткий курс церковного права. Казань, 1888. 309 с.
5. Благоразумов Н. О Постановлениях Апостольских. Москва, 1962. №4. 549 с.
6. Глубоковский Н. Дидаскалия и Апостольские Постановления по их происхождению, взаимоотношению и значению. София, 1985. 264 с.
7. Греков Б. Киевская Русь. Москва; Ленинград: АН СССР, 1983. 608 с.

8. Греков Б. Крестьяне на Руси с древнейших времен до XVII века. Москва; Ленинград: АН СССР, 1986. 414 с.
9. Давид Р., Жоффре-Спинози К. Основные правовые системы современности: Пер. с франц. Москва, 1996. 400 с.
10. Еклога, Византийский законодательный свод VIII века / Вступление, статья, перевод, комментарий Е. Липшиц. Москва: Наука, 1965. 226 с.
11. Лешков В. Русский народ и русское государство. История русского общественного права до XVIII в. // Антологія української юридичної думки. Т. 2 : Історія держави і права України: Руська Правда / редкол.: Ю. С. Шемшучеико (голова) та ін. Київ: Юрид. кн.. 2002. 592 с.
12. Марченко Н. Источники права: Учеб. пособие. Москва, 2005. 336 с.
13. Муромцев Г. О некоторых особенностях традиционного права в развивающихся странах Азии и Африки. Сов. государство и право. 1989. 345 с.
14. Пономарёв В. Апостольское предание том III // православная энциклопедия. Москва: Церковно-научный центр «Православная энциклопедия», 2001. 308 с.
15. Розанов В. Сборники церковных законов в первые три века христианства. Киев, 1871. 274 с.
16. Рубаник В. Собственность в истории российской и украинской систем права: общее и особенное (отношения собственности в восточнославянской традиции правового регулирования: историко-правовое исследование). Харьков: Консум, 2004. 572 с.
17. Рыбаков Б. Рождение Руси. Москва: АиФ Принт, 2003. 478 с.
18. Скальковский А. История Новой Сечи, или последнего коша Запорожского. Одесса, 1846. Ч. 1. 443 с.
19. Устав князя Ярослава Владимировича о церковных судах, Российское законодательство X-XX веков. Т. 1. Москва, 1984. 486 с.
20. Чубинский П. Краткий очерк народных юридических обычаев, составленный на основании прилагаемых гражданских решений // Труды этнографическо-статистической экспедиции в Западно-Русский край, снаряженной Императорским Русским географическим обществом. Юго-Западный отдел. Том VI. Санкт-Петербург, 1872. С. 29-80.

Змістовий модуль 2. Правотворення в Київській Церкві на основі рішень соборів та синодів.

Практичне заняття № 4.

Тема: Соборна діяльність Київської Церкви.

Питання для обговорення:

1. Питання виборів митрополитів Іларіона та Кліма Смолятича.
2. Соборні рішення проблематики «патронального» права.
3. Соборні рішення щодо заборони поганських зичаїв.

Теми рефератів:

1. Собор в Київській Церкві, його права і обов'язки.
2. Питання симонії на соборах даного періоду.

Література:

1. Бенешевич В. Канонический сборник XIV титулов со второй четверти VII в. до 883 г. // К древнейшей истории источников права греко-восточной церкви [Електронний рекурс]. – Режим доступу: // http://www.krotov.info/lib_sec/02_b/en/eshevich.htm [12.02.2012].
2. Булгаков Г. Западно-Русские Православные Церковные Соборы как органы церковного управления. – Курскъ, 1917. – 319 с.
3. Булгаков С.В., Настольная книга для священно-церковно-служителей. Издание второе, исправленное и дополненное, Харьков.Типографія Губернскаго Правленія, 1900. – 256 с.
4. Василів Р. концепція Церкви у Київського митрополита Петра Могили. – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2004. – 348 с.
5. Димид М. Єпископ Київської Церкви (1589-1891). – Львів: Інститут Канонічного Права Львівської Богословської Академії, 2000. – 243 с.
6. Евхологійон або Требник Митрополита Петра Могили, Київ 1646, [фото передрук Олекси Горбача], - Рим 1988. – 1673 с.
7. Каськів О. Перший помісний синод з'єдиненої Церкви //Alma Mater, журнал студентів Української Папської Колегії Св.Йосафата в Римі 1995-1997, ч. 64, С. 67-74.
8. Каськів О. Соборна діяльність Київської Церкви – Тернопіль: Тернограф, 2018 – 108 с.
9. Каськів О. Партикулярне право УГКЦ: джерела, історія, кодифікація. Навчальний посібник. – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2018 – 372 с.
10. Kaskiv O.V. Liturgical books of the Kyivan Church – source of particular law, Scientific Journal «Virtus», Issue # 36, September, 2019, P. 15-18.
11. Kaskiv O.V. Church of Kyiv sobors – the source of the particular law of the UGCC, Scientific Journal «Virtus», Issue # 37, October, 2019, p. 25-28.
12. Kaskiv O.V. Councils of the Kiev Church (1051–1274) – A source of particular law of the UGCC, Scientific Journal «Virtus», Issue # 41, February , 2020, p. 21-23.
13. Лотоцький О. Українські джерела церковного права. Т. 5. – Варшава, 1931. – 320 с.
14. Лотоцький О. Автокефалія: Праці Українського наукового інституту. т.ІІ, – Варшава, 1938. – 550 с.
15. Макарий. История западно-русской или литовской митрополии, 1458-1596. том IX. – Москва 1879. – 690 с.

16. Мончак Ю. Самоуправна Київська Церква. – Рим: “Богословія”, 1991. – 251 с.
17. Мудрий С. Нарис Історії Церкви в Україні. – Івано-Франківськ: Івано-Франківський Теологічний-Катихитичний Інститут, 1999. – 527 с.

Практичне заняття № 5.

Тема: Соборні рішення, які почали творити право в Київській Церкві, особливо питання свят, симонії, суддів.

Питання для обговорення:

1. Віленські Синоди і їх вплив на правотворення.
2. Соборні рішення та реакція «братств».

Теми рефератів:

1. Патріарх Єремія II та його вплив на правотворення.
2. Ставропігійні братства.

Література:

1. Бенешевич В. Канонический сборник XIV титулов со второй четверти VII в. до 883 г. // К древнейшей истории источников права греко-восточной церкви [Электронный ресурс]. – Режим доступа: // http://www.krotov.info/lib_sec/02_b/en/eshevich.htm [12.02.2012].
2. Булгаков Г. Западно-Русские Православные Церковные Соборы как органы церковного управления. – Курск, 1917. – 319 с.
3. Булгаков С.В., Настольная книга для священно-церковно-служителей. Издание второе, исправленное и дополненное, Харьков. Типография Губернского Правления, 1900. – 256 с.
4. Василів Р. концепція Церкви у Київського митрополита Петра Могили. – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2004. – 348 с.
5. Димид М. Єпископ Київської Церкви (1589-1891). – Львів: Інститут Канонічного Права Львівської Богословської Академії, 2000. – 243 с.
6. Евхологійон або Требник Митрополита Петра Могили, Київ 1646, [фото передрук Олекси Горбача], - Рим 1988. – 1673 с.
7. Каськів О. Перший помісний синод з'єдиненої Церкви // Alma Mater, журнал студентів Української Папської Колегії Св.Йосафата в Римі 1995-1997, ч. 64, С. 67-74.
8. Каськів О. Соборна діяльність Київської Церкви – Тернопіль: Тернограф, 2018 – 108 с.
9. Каськів О. Партикулярне право УГКЦ: джерела, історія, кодифікація. Навчальний посібник. – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2018 – 372 с.
10. Kaskiv O.V. Liturgical books of the Kyivan Church – source of particular law, Scientific Journal «Virtus», Issue # 36, September, 2019, P. 15-18.
11. Kaskiv O.V. Church of Kyiv sobors – the source of the particular law of the UGCC, Scientific Journal «Virtus», Issue # 37, October, 2019, p. 25-28.

12. Kaskiv O.V. Councils of the Kiev Church (1051–1274) – A source of particular law of the UGCC, Scientific Journal «Virtus», Issue # 41, February, 2020, p. 21-23.
13. Лотоцький О. Українські джерела церковного права. Т. 5. – Варшава, 1931. – 320 с.
14. Лотоцький О. Автокефалія: Праці Українського наукового інституту. т. II, – Варшава, 1938. – 550 с.
15. Макарий. История западно-русской или литовской митрополии, 1458-1596. том IX. – Москва 1879. – 690 с.
16. Мончак Ю. Самоуправна Київська Церква. – Рим: “Богословія”, 1991. – 251 с.
17. Мудрий С. Нарис Історії Церкви в Україні. – Івано-Франківськ: Івано-Франківський Теологічний-Катихитичний Інститут, 1999. – 527 с.
18. Шафран Р. Синоди Києво-Галицької митрополії (1596-1991): Організаційно-душпастирський аспект. – Львів: Свічадо, 2008. – 296 с.

Практичне заняття № 6.

Тема: Соборна діяльність Київської Церкви 1596 -1990 рр.

Питання для обговорення:

1. Собори Київської Церкви 1596-1891 рр.
2. Проблематика латинізації в Церкві.

Теми рефератів:

1. Кодифікація єпископа Єроніма Химія.
2. Кодифікація в період єпископа Софрона Мудрого.

Література:

1. Великий А.Г. З літопису християнської України. — Т. I. — Рим, 1968. – 277 с.
2. Василів Р. концепція Церкви у Київського митрополита Петра Могили. – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2004. – 348 с.
3. Димид М. Єпископ Київської Церкви (1589-1891). – Львів: Інститут Канонічного Права Львівської Богословської Академії, 2000. – 243 с.
4. Евхологійон або Требник Митрополита Петра Могили, Київ 1646, [фото передрук Олекси Горбача], - Рим 1988. – 1673 с.
5. Канони партикулярного права УГКЦ, Благовісник, Київ, 2015, 50 с.
6. Каськів О. Перший помісний синод з'єдиненої Церкви //Alma Mater, журнал студентів Української Папської Колегії Св.Йосафата в Римі 1995-1997, ч. 64, С. 67-74.
7. Каськів О. Соборна діяльність Київської Церкви – Тернопіль: Тернограф, 2018 – 108 с.
8. Каськів О. Партикулярне право УГКЦ: джерела, історія, кодифікація. Навчальний посібник. – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2018 – 372 с.
9. Kaskiv O.V. Liturgical books of the Kyivan Church – source of particular law, Scientific Journal «Virtus», Issue # 36, September, 2019, P. 15-18.

10. Kaskiv O.V. Church of Kyiv sobors – the source of the particular law of the UGCC, Scientific Journal «Virtus», Issue # 37, October, 2019, p. 25-28.
11. Kaskiv O.V. Councils of the Kiev Church (1051–1274) – A source of particular law of the UGCC, Scientific Journal «Virtus», Issue # 41, February, 2020, p. 21-23.
12. Kaskiv O.V. The Kobryn synod of 1626 – the source of the particular law of the UGCC, Scientific Journal «Virtus», Issue # 42, March, 2020, p. 17-19.
13. Кодекс Канонів Східних Церков. - Рим: Видавництво оо. Василіан, 1993. - 845 с.
14. Лотоцький О. Українські джерела церковного права. Т. 5. – Варшава, 1931. – 320 с.
15. Лотоцький О. Автокефалія: Праці Українського наукового інституту. т. II, – Варшава, 1938. – 550 с.
16. Луб І. Значення Замойського Собору в історії унії // Добрий Пастир. – Станіславів-Перемишль, 1932. – Ч.2, – С.100-129.
17. Макарий. История западно-русской или литовской митрополии, 1458-1596. том IX. – Москва 1879. – 690 с.
18. Мончак Ю. Самоуправна Київська Церква. – Рим: “Богословія”, 1991. – 251 с.
19. Мудрий С. Нарис Історії Церкви в Україні. – Івано-Франківськ: Івано-Франківський Теологічний-Катихитичний Інститут, 1999. – 527 с.
20. Рішення і постанови Синодів Єпископів Української Греко-Католицької Церкви 1989-1997 років. - Львів 1998. – 78 с.
21. Synodus provincialis Ruthenorum, habita in civitate Zamosciae anno MDCCXX, Romae 1858 / переклад митр. прот. Івана Козовика. – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2006. – 304 с.
22. Химій Є. Проект пропозицій до Українського партикулярного права. Синодальна комісія права. – Рим, 1990. – 45 с.
23. Шафран Р. Синоди Києво-Галицької митрополії (1596-1991): Організаційно-душпастирський аспект. – Львів: Свічадо, 2008. – 296 с.

Комплексне практичне індивідуальне завдання з дисципліни «Правотворення в Київській Церкві»

Метою виконання комплексного практичного індивідуального завдання (КПЗ) з дисципліни «Правотворення в Київській Церкві» є підвищення рівня теоретичних знань студентів і навичок використання їх у практичній діяльності. Завданнями виконання КПЗ є: поглиблене опанування студентами навчального матеріалу і засвоєння теоретичних знань; формування у студентів здатності самостійно логічно мислити та правильно викладати засвоєний матеріал;

КПЗ з дисципліни виконується самостійно кожним студентом на основі засвоєння програмного матеріалу. КПЗ охоплює усі основні теми дисципліни.

КПЗ оформляється у відповідності із встановленими вимогами. Виконання КПЗ є одним із обов'язкових складових модулів залікового кредиту з дисципліни.

Варіанти КПЗ з дисципліни
«Правотворення в Київській Церкві»

№ п/п	Тематика
1.	Звичай у церковному законодавстві
2.	Правовий звичай Київської Русі
3.	Вплив звичаю на формування збірника законів «Руська правда»
4.	Звичай у рішеннях вселенських та помісних соборів
5.	Звичай у рішеннях Соборів Київської Церкви
6.	Еволюція звичаєвого права XII-XIII століттях
7.	Звичаєве право в період литовсько-польської держави на українських землях
8.	Вплив звичаю на козацьке право
9.	Звичай у Литовських статутах
10.	Звичай у Кодексі Канонів Східних Церков
11.	Правовий звичай як джерело права України
12.	Поділ звичаю за обсягом його дії
13.	Соборна діяльність Київської Церкви 1051-1596pp
14.	Соборна діяльність Київської Церкви 1597-1891pp
15.	Питання виборів митрополитів Іларіона та Кліма Смолятича
16.	Проблематики «патронального» права в соборних рішеннях Київської Церкви
17.	Собор в Київській Церкві, його права і обов'язки
18.	Патріарх Єремія II та його вплив на правотворення
19.	Ставропігійні братства
20.	Латинізації в соборних рішеннях Київської Церкви
21.	Кодифікація єпископа Єроніма Химія
22.	Кодифікація в період єпископа Софрона Мудрого

Самостійна робота з дисципліни «Правотворення в Київській Церкві»

Організація самостійної роботи студентів вимагає особливої уваги, тому, що частина питань кожної теми виноситься на самостійне вивчення студентами. Самостійна робота студента забезпечується системою навчально-методичних засобів, передбачених кафедрою для вивчення навчальної дисципліни. Методичні матеріали передбачають можливість проведення самоконтролю (питання, тестування) з боку студента. Навчальний матеріал, передбачений для засвоєння під час самостійної роботи, виноситься на підсумковий контроль поряд з навчальними матеріалами, який опрацьовується на навчальних заняттях:

№ п/п	Тематика	К-сть годин
1.	Звичай у церковному законодавстві	4
2.	Правовий звичай Київської Русі	4
3.	Вплив звичаю на формування збірника законів «Руська правда»	4
4.	Звичай у рішеннях вселенських та помісних соборів	4
5.	Звичай у рішеннях Соборів Київської Церкви	4
6.	Еволюція звичаєвого права XII-XIII століттях	4
7.	Звичаєве право в період литовсько-польської держави на українських землях	4
8.	Вплив звичаю на козацьке право	4
9.	Звичай у Литовських статутах	4
10.	Звичай у Кодексі Канонів Східних Церков	4
11.	Правовий звичай як джерело права України	4
12.	Поділ звичаю за обсягом його дії	4
13.	Соборна діяльність Київської Церкви 1051-1596рр	4
14.	Соборна діяльність Київської Церкви 1597-1891рр	4
15.	Питання виборів митрополитів Іларіона та Кліма Смолятича	4
16.	Проблематики «патронального» права в соборних рішеннях Київської Церкви	4
17.	Собор в Київській Церкві, його права і обовязки	4
18.	Патріарх Єремія II та його вплив на правотворення	4
19.	Ставропігійні братства	4
20.	Латинізації в соборних рішеннях Київської Церкви	4
21.	Кодифікація єпископа Єроніма Химія	5
22.	Кодифікація в період єпископа Софрона Мудрого	5
	Разом	58

Методи навчання

У навчальному процесі використовуються наступні методи навчання:

- лекції, у тому числі й проблемні;

- практичні (семінарські) заняття
- індивідуальна робота під керівництвом викладачів;
- самостійна робота студентів (реферування літератури у бібліотеці, в Інтернеті тощо);
- опитування, тестування, ділові ігри тощо.

6. Система оцінювання курсу

У процесі вивчення дисципліни **«Правотворення в Київській Церкві»** використовуються наступні методи оцінювання навчальної роботи студентів:

- поточне тестування та опитування;
- залікове модульне тестування та опитування;
- оцінювання виконання КПЗ;
- ректорська контрольна робота;
- підсумковий екзамен;
- інше.

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни **«Правотворення в Київській Церкві»** визначається як середньозважена величина, залежно від питомої ваги кожної складової залікового кредиту*:

Заліковий модуль 1 (поточне опитування)	Заліковий модуль 2 (ректорська контрольна робота)	Заліковий модуль 3 (оцінка за КПЗ)	Заліковий модуль 4 (письмовий екзамен)
15 %	25 %	20 %	40 %
тиждень (___)	тиждень (___)	тиждень (___)	

— для екзамену

Шкала оцінювання:

За шкалою академії	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90–100	Відмінно	A (відмінно)
85–89	Добре	B (дуже добре)
75-84		C (добре)
65-74	задовільно	D (задовільно)
60-64		E (достатньо)
35-59	незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1-34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

Загальна система оцінювання курсу	Із максимальних 100 балів загального оцінювання предмету, які може набрати студент у ході засвоєння дисципліни максимум 35 балів відводиться на роботу на семінарських заняттях та самостійна робота студентів (максимум 40 балів), або написання контрольної роботи (максимум 15 балів), або тести (на знання релігієзнавчих термінів чи колоквиум) – максимум 15 балів, захист презентацій або складання таблиці з обраної студентами теми (25 балів). «Решта» 25 балів – це залікове тестування складене на основі, передусім, лекційних занять або таблиця тощо.
Вимоги до письмової роботи	Напередодні письмової (контрольної) роботи (подається 5 запитань) студенти отримують заготовки на самостійну роботу – уміщується глосарій, Окремі завдання із пропонуванних потрапляють студентам під час написання письмової роботи. Крім конкретних питань-тестів пропонуються також одне запитання на мислення розлоге.
Семінарські заняття	Семінарські заняття покликані утвердити у студентів конкретні знання з дисципліни, розвивати вміння аналізувати мистецький об'єкт, виставу або музичний твір, публічних виступів, умінню проводити дискусії на актуальні теми з історії української культури, займати чітку громадянську позицію
Умови допуску до підсумкового контролю	Для допуску до підсумкового контролю (заліку) студент мусить захистити тему з обраної теми на відмінну/добру/задовільну оцінку – мінімум 10 балів; отримати мінімальний задовільний бал за колоквиум – мінімум 5 балів, отримати мінімальний задовільний бал за написання контрольної роботи – мінімум 5 балів, а також засвоїти матеріали семінарських занять – мінімум 10 балів. Мінімальний сумарний бал для допуску до підсумкового контролю з дисципліни – 25 балів.
7. Політика курсу	
Політика курсу « <u>Правотворення в Київській Церкві</u> » передбачає прездачу усіх невиконаних завдань в силу серйозних запізнь на заняття або пропущених пар без поважних причин. Студенти, що слухають дисципліну зобов'язані відпрацювати заняття / невиконаний обсяг робіт (переписати контрольну роботу, написати реферат або перекласти розповідь про об'єкт, написати колоквиум <u>у письмовій формі</u>). У випадку запозичених робіт, випадків плагіату, виявів академічної недоброчесності (списування), недобрпорядної поведінки в аудиторії викладач пропонує студентові повторно виконати необхідний вид роботи.	

Перелік наочних матеріалів та методичних вказівок

№	Найменування	Номер теми
1.	Опорний конспект	1-6
2.	Кодекс Канонів Східних Церков. Львів 1995. 470 с.	1-3
3	Недунгат Д., Путівник по Східному Кодексу: Коментар до кодексу канонів східних Церков, Львів: «Свічадо», 2008. – 792 с.	1-3
4	Каськів О. Партикулярне право УГКЦ: джерела, історія, кодифікація. Навчальний посібник. – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2018 – 372 с.	3-6
5	Каськів О. Соборна діяльність Київської Церкви – Тернопіль: Терно-граф, 2018 – 108 с.	3-6
6	Лотоцький О. Українські джерела церковного права. Т. 5. – Варшава, 1931. – 320 с.	3-6
7	Булгаков Г. Западно-Русские Православные Церковные Соборы как органы церковного управления. – Курськ, 1917. – 319 с.	3-6
8	Поспішил В. Східне католицьке право згідно з кодексом канонів Східних Церков, Львів: видавництво «Свічадо», 2006. 614 с.	1-3

8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

з дисципліни «Канонічне право (спеціальне)»

Основна:

1. Катехизм Католицької Церкви. Синод Української Греко-Католицької Церкви. Жовква: Місіонер, 2002, 772 с.
2. Катехизм Української Греко-Католицької Церкви «Христос – наша пасха». Львів: Свічадо, 2012, 344 с.
3. Кодекс канонів східних Церков, Львів: Місіонер, 1995, 470 с.
4. Каськів О. Партикулярне право УГКЦ: джерела, історія, кодифікація. Навчальний посібник. – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2018 – 372 с.
5. Каськів О. Соборна діяльність Київської Церкви – Тернопіль: Терно-граф, 2018 – 108 с.
6. Поспішил В. Східне католицьке право згідно з кодексом канонів Східних Церков, Львів: видавництво «Свічадо», 2006. 614 с.
7. Недунгат Д., Путівник по Східному Кодексу: Коментар до кодексу канонів східних Церков, Львів: «Свічадо», 2008. – 792 с.

Додаткова:

1. Бедрій М. Поняття та властивості історичного типу українського звичаєвого права // Держава, право і Юридична думка у

- Балточорноморському регіоні: історія , сучасність: матеріали XXVI Міжнародної історико-правової конференції 27-29 квітня 2012 р., м. Одеса. Одеса, 2012. С. 521-525.
2. Білецький Л. Руська Правда та історія її тексту / За ред. Ю. Книш. Вінніпег: Українська вільна академія наук в Канаді, 1993. 372 с.
 3. Бойко І. Джерела та характерні риси права в Галичині у складі Польського Королівства (1387-1569). Львів: Вид-во ЛНУ ім. І. Франка, 2010. 341 с.
 4. Великий А.Г. З літопису християнської України. — Т. I. — Рим, 1968. — 277 с.
 5. Гетьманчук М. Сергій Шелухін: суспільно-політичні погляди та державотворчі ідеали. Львів: Дослідно-видавничий центр Наукового Товариства ім. Шевченка, 2006. 214 с.
 6. Гошко Ю. Звичаєве право населення Українських Карпат та Прикарпаття XIV – XIX ст. / НАН України. Ін-т народознавства. Львів, 1999. 390 с.
 7. Гримич М. Інститут власності у звичаєво-правовій культурі українців XIX – початку XX ст. Київ, 2004. 245 с.
 8. Грозовський І. Звичаєве право запорізьких козаків: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01 / НЮАУ ім. Я. Мудрого. Харків, 1998. 142 с.
 9. Грушевський М. Історія України-Руси: в 11 т., 12 кн. Київ: Наукова думка, 1991. Т. 1: До року 1340. 1991. 736 с.
 10. Димид М. Єпископ Київської Церкви (1589-1891). – Львів: Інститут Канонічного Права Львівської Богословської Академії, 2000. – 243 с.
 11. Евхологійн або Требник Митрополита Петра Могили, Київ 1646, [фото передрук Олекси Горбача], - Рим 1988. – 1673 с.
 12. Загальна теорія держави і права [Підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів] / М. Цвік та ін. / За ред. М. Цвік, О. Петришин. Харків: Право, 2009. 584 с.
 13. Іванов В. Укладення шлюбу за українським звичаєвим правом. Персонал, 2007. 137 с.
 14. Івановська О. Звичаєве право в Україні. Етнотворчий аспект. Київ: ЕксОб, 2002. 542 с.
 15. Історія українського права / та ред. І. Безклубого. Київ: Грамота, 2010. 336 с.
 16. Капраль М. Економічні привілеї міста Львова XV-XVIII ст.: привілеї та статuti ремісничих чехів і купецьких корпорацій. Львів: Документальна скарбниця Львова. 2007. 876 с.
 17. Ківалов С., Музиченко П., Паньков А. Статuti Великого князівства Литовського у 3-х томах. Том 2: Статут Великого князівства Литовського 1566 року. Одеса: Юридична література, 2003. 560 с.
 18. Кодекс Канонів Східних Церков / Пер. з лат. Йосиф Кобів. Львів: Видавництво оо. Василіян, 1995. 472 с.
 19. Лашенко Р. Руська Правда (з «Лекції по історії українського права) // Антологія Української юридичної думки. Т. 2: Історія держави і права

- України: Руська Правда / редкол. Ю. Шемшученко (голова) та ін. Київ: Юрид. кн., 2002. 571 с.
20. Луць Л. Загальна теорія держави та права. Київ: Атіка, 2008. 643 с.
21. Луб І. Значення Замойського Собору в історії унії // Добрий Пастир. – Станіславів-Перемишль, 1932. – Ч.2, – С.100-129.
22. Макарий. История западно-русской или литовской митрополии, 1458-1596. том IX. – Москва 1879. – 690 с.
23. Мончак Ю. Самоуправна Київська Церква. – Рим: “Богословія”, 1991. – 251 с.
24. Міма І. Характеристика релігійних норм як різновиду соціальних норм // Держава і право. Вип. 43. Київ, 2009.
25. Місевич С. Матеріальні джерела канонічного права. URL: http://www.theorlaw.chnu.edu.ua/component/content/article/25.html#_ftnref25 (дата звернення: 12.03.2020).
26. Мудрий С. Короткий коментар ККСЦ. Івано-Франківськ, 2002. 582 с.
27. Мудрий С. Короткий коментар ККСЦ. Івано-Франківська Теологічна Академія, 1995. 208 с.
28. Мудрий С. Нарис історії Церкви в Україні / 4-те вид. Жовква: Місіонер, 2010. 543 с.
29. Полонська-Василенко Н. Історія України. Київ: Либідь, 1993. Т. 1. 954 с.
30. Ріпецький М. Святий Володимир Великий: володар, хреститель і просвітитель України. Мондер; Алберта: Видавництво оо. Василіян, 1953. 95 с.
31. Ромовська З. Сімейний кодекс України: Погляд у майбутнє // Право України. 2001. № 2. 136 с.
32. Статути Великого Князівства Литовського: у 3-х томах / За ред. С. Ківалова, П. Музиченка, А. Панькова. Т. 2. Статут Великого Князівства Литовського 1566 року. Одеса: Юридична література, 2003. 745 с.
33. Статути Великого Князівства Литовського: у 3-х томах / За ред. С. Ківалова, П. Музиченка, А. Панькова. Т. 2. Статут Великого Князівства Литовського 1588 року. Кн. 2. Одеса: Юридична література, 2004.
34. Субтельний О. Україна. Історія. Київ: Либідь, 1994. 846 с.
35. Терлюк І. Історія держави і права України (Доновітній час). Київ: Атіка, 2006. 400 с.
36. Тиводар М. Етнічні традиції у скотарстві // Етногенез та етнічна історія населення Українських Карпат: в 4-х т. Том 2: Етнологія та мистецтвознавство. Львів: Афіша, 2006. С. 52-62.
37. Тищик Б. Історія держави і права країн Стародавнього світу. Львів: Світ, 2001. 384
38. Толочко О., Толочко П. Київська Русь. Київ: Альтернативи, 1998. 295 с.
39. Трофанчук Г. Історія держави і права зарубіжних країн. Київ: Юрінком Інтер, 2006. 215 с.
40. Туркало Я. Нарис історії вселенських соборів (325-787). Брюссель, 1974. 320 с.

41. Усенко І. Правовий звичай як джерело українського права IX-XIX ст. Київ: Наукова думка. 2006. 280 с.
42. Хрестоматія з історії держави і права України / Упоряд: А. Чайковський, О. Копиленко та ін. Київ: Юрінком Інтер, 2003. 656 с.
43. Цивільне право України: Підруч.: У 2-х кн. Бобров Д. та ін. / За ред. О. Дзери, Н. Кузнецової. Київ: Юрінком Інтер, 2000. 474 с.
44. Ципін В. Курс церковного права: Навчальний посібник. Клин, 2007. 160 с.
45. Черкаський І. Громадський (копний) суд на Україні-Русі XVI – XVIII вв. // Праці комісії для виучування історії західноруського та українського права. Київ, 1928. Випуск 4, 5. 384 с.
46. Яворницький Д. Історія запорізьких козаків: у 3-х т. Львів, 1990. Т. 1. 583 с.
47. Яковлів А. Українське право. Українська культура. Лекції // За ред. Д. Антоновича. Київ: Либідь, 1993. 426 с.
48. Бердников И. Краткий курс церковного права. Казань, 1888. 309 с.
49. Благоразумов Н. О Постановлениях Апостольских. Москва, 1962. №4. 549 с.
50. Глубоковский Н. Дидакалия и Апостольские Постановления по их происхождению, взаимоотношению и значению. София, 1985. 264 с.
51. Греков Б. Киевская Русь. Москва; Ленинград: АН СССР, 1983. 608 с.
52. Греков Б. Крестьяне на Руси с древнейших времен до XVII века. Москва; Ленинград: АН СССР, 1986. 414 с.
53. Давид Р., Жоффре-Спинози К. Основные правовые системы современности: Пер. с франц. Москва, 1996. 400 с.
54. Еклога, Византийский законодательный свод VIII века / Вступление, статья, перевод, комментарий Е. Липшиц. Москва: Наука, 1965. 226 с.
55. Каськів О. Перший помісний синод з'єдиненої Церкви // *Alma Mater*, журнал студентів Української Папської Колегії Св.Йосафата в Римі 1995-1997, ч. 64, С. 67-74.
56. Kaskiv O.V. Liturgical books of the Kyivan Church – source of particular law, *Scientific Journal «Virtus»*, Issue # 36, September, 2019, P. 15-18.
57. Kaskiv O.V. Church of Kyiv sobors – the source of the particular law of the UGCC, *Scientific Journal «Virtus»*, Issue # 37, October, 2019, p. 25-28.
58. Kaskiv O.V. Councils of the Kiev Church (1051–1274) – A source of particular law of the UGCC, *Scientific Journal «Virtus»*, Issue # 41, February, 2020, p. 21-23.
59. Kaskiv O.V. The Kobryn synod of 1626 – the source of the particular law of the UGCC, *Scientific Journal «Virtus»*, Issue # 42, March, 2020, p. 17-19.
60. Лешков В. Русский народ и русское государство. История русского общественного права до XVIII в. // Антологія української юридичної думки. Т. 2 : Історія держави і права України: Руська Правда / редкол.: Ю. С. Шемшучеико (голова) та ін. Київ: Юрид. кн.. 2002. 592 с.
61. Лотоцький О. Українські джерела церковного права. Т. 5. – Варшава, 1931. – 320 с.

62. Лотоцький О. Автокефалія: Праці Українського наукового інституту. т. II, – Варшава, 1938. – 550 с.
63. Марченко Н. Источники права: Учеб. пособие. Москва, 2005. 336 с.
64. Муромцев Г. О некоторых особенностях традиционного права в развивающихся странах Азии и Африки. Сов. государство и право. 1989. 345 с.
65. Пономарёв В. Апостольское предание том III // православная энциклопедия. Москва: Церковно-научный центр «Православная энциклопедия», 2001. 308 с.
66. Розанов В. Сборники церковных законов в первые три века христианства. Киев, 1871. 274 с.
67. Рубаник В. Собственность в истории российской и украинской систем права: общее и особенное (отношения собственности в восточнославянской традиции правового регулирования: историко-правовое исследование). Харьков: Консум, 2004. 572 с.
68. Рыбаков Б. Рождение Руси. Москва: АиФ Принт, 2003. 478 с.
69. Рішення і постанови Синодів Єпископів Української Греко-Католицької Церкви 1989-1997 років. - Львів 1998. – 78 с.
70. Synodus provincialis Ruthenorum, habita in civitate Zamosciae anno MDCCXX, Romae 1858 / переклад митр. прот. Івана Козовика. – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2006. – 304 с.
71. Скальковский А. История Новой Сечи, или последнего коша Запорожского. Одесса, 1846. Ч. 1. 443 с.
72. Устав князя Ярослава Владимировича о церковных судах, Российское законодательство X-XX веков. Т. 1. Москва, 1984. 486 с.
73. Химій Є. Проект пропозицій до Українського партикулярного права. Синодальна комісія права. – Рим, 1990. – 45 с.
74. Шафран Р. Синоди Києво-Галицької митрополії (1596-1991): Організаційно-душпастирський аспект. – Львів: Свічадо, 2008. – 296 с.
75. Чубинский П. Краткий очерк народных юридических обычаев, составленный на основании прилагаемых гражданских решений // Труды этнографическо-статистической экспедиции в Западно-Русский край, снаряженной Императорским Русским географическим обществом. Юго-Западный отдел. Том VI. Санкт-Петербург, 1872. С. 29-80.